

Recursos governatius.

Doctrina de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques (maig 2017)

Comentaris a les Resolucions de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques de 15 i 17 de maig de 2017.

Miriam Anderson

Professora Agregada de Dret Civil
Universitat de Barcelona

*Abstract**

Comentaris a les Resolucions de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques de 15 de maig de 2017 (JUS/1210/2017), tracte successiu i ineficàcia de disposició testamentària a favor del cònjuge divorciat ex article 422-13 CCCat, i 17 de maig de 2017 (JUS/1203/2017), negativa a cancel·lar una substitució fideïcomissària condicional.

Comments on the Decisions of the Catalan Directorate General of Law and Legal Entities dated 15 May 2017 (JUS/1210/2017), land registry principles and the ineffectiveness of a testamentary gift to an ex-spouse as per article 422-13 of the Catalan Civil Code, and 17 May 2017 (JUS/1203/2017), impossibility to cancel a conditional testamentary settlement.

Title: Comments on the Decisions of the Catalan Directorate General of Law and Legal Entities (May 2017).

Keywords: Catalan private law, Land Registry, Land Registry complaints, Land Registry principles, wills, divorce, conditional testamentary settlement, cancellation.

Paraules clau: Dret civil català, Registre de la Propietat, recursos governatius, principis registrals: tracte successiu, testaments, divorci, substitució fideïcomissària condicional, cancel·lació.

Palabras clave: Derecho civil catalán, Registro de la Propiedad, recursos gubernativos, principios registrales: tracto sucesivo, testamento, divorcio, sustitución fideicomisaria condicional, cancelación.

* Aquests comentaris s'inscriuen en els Projectes 2014 SGR 22, Grup d'Estudi del Dret Civil Català, i DER2014-54267-P.

Sumari

1. Resolució de 15 de maig de 2017 (JUS/1210/2017; DOGC núm. 7382, d'1.6.2017). Tracte successiu – i ineficàcia de disposició testamentària a favor del cònjuge divorciat ex art. 422-13 CCCat

1.1. Introducció

1.2. La competència de la DGDEJ

1.3. El principi de prioritat registral

1.4. El pagament de l'impost

2. Resolució de 17 de maig de 2017 (JUS/1203/2017; DOGC núm. 7383, de 2.6.2017). Negativa a cancel·lar una substitució fideïcomissària condicional

2.1. Introducció

2.2. La competència de la DGDEJ

2.3. Rectificació o cancel·lació?

2.4. El dret transitori i la regulació aplicable al fideïcomís

2.4. Sobre quan es pot considerar extingit un fideïcomís condicional per renúncia dels fideïcomissaris

Taula de jurisprudència citada

Bibliografia citada

1. Resolució de 15 de maig de 2017 (JUS/1210/2017; DOGC núm. 7382, d'1.6.2017). Tracte successiu - i ineficàcia de disposició testamentària a favor del cònjuge divorciat ex art. 422-13 CCCat

1.1. Introducció

Tot fa pensar que aquesta resolució versa sobre la mateixa successió a la qual es referia la Resolució de 21 de novembre de 2016 [JUS/2666/2016 (DOGC núm. 7258, de 30.11.2016); comentada per ANDERSON a *InDret* 2/2017], atès que coincideixen les dates d'atorgament del testament i d'acceptació de l'herència per part de la que va ser cònjuge del causant, però que se n'havia divorciat l'any 1992, i fins i tot el número de l'altra finca registral implicada és el mateix.

El causant havia atorgat testament l'any 1979 instituint hereva universal i lliure la que llavors era la seva esposa; va preveure també una substitució preventiva de residu a favor dels descendents legítims que pogués tenir i, per al cas de no tenir-los, a favor del seu germà. Si fallaven tots, la substitució havia de beneficiar el seu nebot.

Oberta la successió, la instituïda hereva accepta l'herència com a vídua del causant i s'adjudica les meitats indivises de dues finques. El 50% d'una d'elles pertanyia al germà del causant, que, amb posterioritat a l'assentament de presentació causat per l'escriptura d'acceptació, presenta instància privada amb signatura legitimada sol licitant que es faci constar l'estat civil del causant; aporta certificat literal del Registre Civil acreditatiu del fet que els cònjuges s'havien separat judicialment l'any 1987 i s'havien divorciat l'any 1992. El divorci consta inscrit també en un altre registre de la mateixa localitat i a càrrec de la mateixa registradora accidental.

La registradora va qualificar negativament l'escriptura d'acceptació per entendre que regia la causa d'ineficàcia prevista a l'art. 422-13 CCCat i que no s'havia acreditat l'excepció prevista en el mateix a favor de l'excònjuge. Fonamentava també la seva qualificació en els arts. 14 i 18 de la Llei hipotecària i en doctrina de la Direcció General dels Registres i del Notariat. En l'esmentada resolució de 21 de novembre de 2016, la DGDEJ va confirmar en aquest sentit la qualificació de la Registradora i, tal i com s'havia fet ja en les Resolucions de 17 de setembre de 2010 [JUS/3188/2010 (DOGC núm. 5732, d'11.10.2010), comentada per MARSAL a *InDret* 1/2011] i de 26 de novembre de 2010 [JUS/4177/2010 (DOGC núm. 5789, de 4.1.2011), comentada per MARSAL a *InDret* 2/2011], es reblava el criteri que la ineficàcia de la institució d'hereu a favor del cònjuge (o, si fos el cas, de les altres persones recollides a l'art. 422-13 CCCat) no comporta la nul·litat del testament quan aquest contingui una substitució i, per tant, una designació alternativa d'hereu. En conseqüència, en un cas com el que ens ocupa, l'art. 426-8.2 CCCat preval sobre l'article 426-59.3 CCCat i la manca de substituït, per resultar ineficaç la crida a favor seu, no priva el substitut de la seva (FD 1.2).

En aquesta ocasió, la registradora qualifica negativament l'acceptació d'herència com a títol per tal que l'excònjuge acceptant es pugui adjudicar la meitat indivisa d'una altra finca, però aquesta vegada la nota es basa senzillament en el fet que no hi havia cap titularitat inscrita a favor del causant: la meitat de la finca constava inscrita a favor de l'exesposa, per donació, i l'altra meitat a favor del germà del testador, per assentament posterior a la mort del causant.

L'exesposa, després de demanar qualificació substitutòria que confirmà la inicial, va recórrer la qualificació al·legant que el germà havia presentat escriptura d'adjudicació i acceptació de l'herència posterior a la seva i mentre el seu assentament de presentació encara estava vigent, i que tampoc no havia liquidat l'Impost sobre l'Increment de Valor dels Terrenys de Naturalesa Urbana, que havia estat liquidat per ella mateixa.

1.2. La competència de la DGDEJ

La recurrent, malgrat al·legar en el seu recurs els arts. 411-1 i 411-5 CCCat, va interposar-lo davant de la Direcció General dels Registres i del Notariat. La registradora, en canvi, considerà competent la DGDEJ, raó per la qual aquesta darrera dedica el primer fonament de dret a justificar la seva competència. En primer lloc, recorda la finalitat i l'ancoratge de la competència (FD 1.2):

“[...] Com s'ha dit en les resolucions d'aquesta Direcció General de dates 22 de maig [JUS/2479/2006, de 10 de juliol (DOGC núm. 4688, de 1.8.2006); comentada per MARSAL a *InDret* 3/2007], 7 de juliol [JUS/2919/2006, de 21 d'agost (DOGC núm. 4719, de 15.9.2006); comentada per MARSAL a *InDret* 3/2007] i 18 de setembre de 2006 [JUS/3360/2006, de 18 d'octubre (DOGC núm. 4748, de 26.10.2006); comentada per MARSAL a *InDret* 4/2007] i hem dit després en altres ocasions i, per totes, en la nostra resolució de 18 de juny de 2010 [JUS/3919/2010 (DOGC núm. 5772, de 10.12.2010); comentada per MARSAL a *InDret* 1/2011] confirmada per Acte Resolutori del Tribunal Constitucional de 2 d'octubre de 2012 [177/2012, ECLI:ES:TC:2012:177A], el punt de partida per a determinar la competència ha de ser una interpretació finalista de la norma. L'article 129 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006 atribueix a la Generalitat la competència exclusiva 'en matèria de dret civil, excepte en les matèries que l'article 149.1.8 de la Constitució espanyola atribueix, en tot cas, a l'Estat'. La competència exclusiva exigeix que la Generalitat compti amb els mecanismes adequats per a controlar l'aplicació del Dret propi. D'aquí ve que l'article 147.2 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya estableixi que li correspon la competència exclusiva en matèria de règim de recursos sobre la qualificació dels títols o les clàusules concretes en matèria de dret català. I d'aquí bé, també, que l'Administració de la Generalitat quedi obligada a vetllar amb constància perquè aquesta competència sigui respectada en un marc de col·laboració lleial entre administracions.”

Vist que en el recurs s'al·legaven normes de dret català, no hi ha dubte de l'aplicabilitat del que estableix l'art. 1 de la Llei 5/2009, de 28 d'abril. Tot i això, convé tenir present que la qualificació es basava en l'article 20 de la Llei hipotecària (així ho destaca també TENZA, 2017, p. 43) i que el recurs no es resol aplicant el Dret civil català, sinó que la confirmació de la qualificació de la registradora era l'única solució possible tenint en compte el principi

registral del tracte successiu (i a això dedica la DGDEJ el fonament de dret segon de la resolució).

Malgrat això, la DGDEJ sent la necessitat de reblar la seva competència fent referència encara a una altra norma catalana, l'art. 422-13.1 CCCat, aplicable al cas d'acord amb la disposició transitòria segona de la Llei 10/2008, de 10 de juliol. I ho fa amb una terminologia no massa adient, atès que insisteix dues vegades en entendre que, havent-hi divorci posterior al testament, aquest – i no la concreta disposició a favor de l'excònjuge – esdevé ineficax (FD 1.4 i 3.1) quan, com queda dit, amb anterioritat –i amb referència al mateix cas – s'havia pronunciat de manera encertada a favor del manteniment del negoci i la ineficàcia únicament de les disposicions a favor de les persones contemplades en el supòsit de fet de la norma. A més, com també s'ha apuntat, el trencament del tracte successiu fa intranscendent l'argumentació per resoldre el recurs.

1.3. El principi de prioritat registral

Havent constatat que hi van haver dues acceptacions de la mateixa herència, realitzades en moments diferents, i havent recordat la importància del principi de prioritat i els efectes de l'oposabilitat en un registre de drets, la DGDEJ conclou que (FD 2.3. i 2.4):

“2.3. El fet de discutir-se si ha de prevaldre una o altra escriptura d'acceptació i adjudicació d'herència, signades en moments diferents en el temps, no correspon a aquesta Direcció General, la qual ha de valorar únicament i exclusiva qüestions d'àmbit registral, i deixar les qüestions merament jurídiques per l'esfera dels tribunals de justícia, que han de dirimir, en el seu cas, el dret de cada pretès hereu en relació amb el domini real i efectiu de l'immoble objecte de controvèrsia.

2.4. Per tant, la nota de qualificació aquí impugnada, s'adequa plenament al principi bàsic del nostre sistema registral, que determina que els assentaments estesos en el Registre de la Propietat estan sota la salvaguarda dels tribunals de justícia, d'acord amb el que es disposa en l'article 1 de la Llei hipotecària, el que determina que per a la seva cancel·lació o rectificació, en el seu cas, sigui necessari com a regla general, o bé el consentiment del titular registral, cosa que no s'acredita en tota la tramitació de l'expedient, o bé l'oportuna resolució judicial ferma dictada en judici declaratiu interposat contra el mateix, d'acord amb els articles 40 i 82 de la Llei hipotecària, extrem aquest que no ha succeït o no consta, a data d'avui, en el present expedient.”

En el fonament de dret 3, que porta com a títol “vigència d'assentament de presentació anterior”, no es donen dades quant a la seqüència dels respectius assentaments. La DGDEJ es limita a remetre al fonament de dret anterior i a les referències ja fetes a l'art. 422-13 CCCat, cosa que gairebé suggereix que aquesta causa d'ineficàcia pot fer inútil la valoració de l'aspecte purament registral

1.4. El pagament de l'impost

L'excònjuge havia autoliquidat l'Impost sobre l'Increment del Valor dels Terrenys de Naturalesa Urbana i al·legava aquest fet en el recurs. La DGDEJ assenyala que no li pertoca

determinar qui és el subjecte passiu d'acord amb la regulació de l'impost i que, en tot cas, pot correspondre una devolució (FD 4.3). D'altra banda, recorda que el compliment d'eventuals obligacions fiscals no atorga drets en l'àmbit civil per ell mateix: "el fet de liquidar l'Impost sobre l'Increment del Valor dels Terrenys de Naturalesa Urbana, no atorga *per se* un dret de propietat o domini sobre un determinat bé immoble, i més concretament sobre el bé immoble objecte de la present resolució, ja que els actes inscripibles estan perfectament numerats en l'article 2 de la Llei hipotecària, i pel que respecta a la successió hereditària, en l'article 14 de la Llei hipotecària esmentada." (FD 4.4).

2. Resolució de 17 de maig de 2017 (JUS/1203/2017; DOGC núm. 7383, de 2.6.2017). *Negativa a cancel·lar una substitució fideïcomissària condicional*

2.1. Introducció

L'any 1930, en capítols matrimonials, els futurs consorts van establir un heretament preventiu a favor dels fills que poguessin tenir, però no tots junts, sinó l'un després de l'altre, per ordre de sexe (el masculí primer, naturalment, atesa l'època) i de primogenitura, i per igual ordre se'ls substituïa per al cas de no arribar a ser hereus o bé arribar a ser-ho però morir abans de l'edat de testar, o després, però sense deixar fills o altres descendents legítims i naturals o que cap d'ells no arribés a l'edat de testar.

La causant va morir l'any 1976 i el 1977 el germà de sexe masculí més gran va acceptar l'herència i va pagar la llegítima als seus tres germans. Aquests darrers van renunciar expressament a tots els drets que els poguessin correspondre com a fideïcomissaris en l'herència de la seva mare. Sembla que en aquesta mateixa escriptura s'afirmava que el fideïcomís havia quedat purificat.

Apoderada pel seu pare i representada per una advocada, la filla del fiduciari presenta instància sol·licitant la cancel·lació de la substitució. Al Registre hi constaven tant la substitució com la renúncia dels germans.

La registradora suspèn la inscripció, bàsicament per entendre que no consta la renúncia de tots els fideïcomissaris possibles, atès que havent renunciat alguns d'ells, la crida passa als seus descendents, com a substituïts vulgars. No es donarien, doncs, les circumstàncies de l'art. 426-12 CCCat. No obstant això, la registradora cita com a fonaments de dret els articles 171 i 175 de la Compilació de 1960, per aplicació de la Disposició transitòria quarta del Llibre IV CC Cat.

En termes que la DGDEJ deixa entreveure que no eren massa correctes, la representant de la filla interposa recurs davant la Direcció General dels Registres i del Notariat, en què,

fonamentant-se en normes de Dret català, al lega bàsicament que la registradora havia fet una interpretació extensiva de la substitució prevista a l'heretament.

El fet que el recurs es presentés davant de la Direcció General dels Registres i del Notariat condueix a què la DGDEJ dediqui el primer fonament jurídic a justificar la seva competència.

2.2. La competència de la DGDEJ

Tant el recurs com la nota de qualificació es basaven en normes catalanes i versaven sobre una matèria regulada de manera completa pel Dret civil català, de forma que la competència de la DGDEJ a l'empara de l'art. 1 de la Llei 5/2009 està fora de dubte. Així ho afirma la resolució, reproduint en el fonament de dret 1.2 el que ja havia dit altres vegades (sense anar més lluny, en la resolució immediatament anterior a aquesta i comentada més amunt). Afegeix la DGDEJ que la Compilació de Dret Civil de Catalunya de 1960 exclou el recurs al Codi civil espanyol, "tant per aplicació de l'article 1 i de la Disposició Final 4a de la Llei 40/1960, com per la completesa de la regulació de la Compilació en matèria de fideïcomisos, i, avui, d'acord amb el que estableixen els articles 111-1 i 111-5 CCCat." Per tant, la competència es considera inqüestionable (FD 1.3).

2.3. Rectificació o cancel·lació?

Al fonament de dret segon, la resolució explica que tant en la sol·licitud de cancel·lació com en el recurs de vegades sembla que es dona a entendre que el que es demana és la rectificació del Registre, com si fos una errada que el 1977 s'hagués inscrit la renúncia dels germans (potencials fideïcomissaris del moment) i, al mateix temps, es mantingués la constància de la substitució. La DGDEJ remet a l'article 217 de la Llei hipotecària, que exigeix acord de tots els interessats i del registrador o provisió judicial que ordeni la rectificació quan es tracta de corregir errors de concepte. Per tant, no es pot obtenir per simple instància. Així ho havia entès també la DGDEJ en la Resolució de 30 de juliol de 2013 [JUS/1802/2013 (DOGC núm. 6442, de 20.8.2013); comentada per ANDERSON a *InDret* 2/2014], tot i que, aquella vegada, en ser la rectificació l'única pretensió que es feia valer, la DGDEJ es va declarar "incompetent per resoldre". En el cas que ens ocupa, en canvi, la DGDEJ conclou que les referències a una eventual rectificació d'errors de concepte no responen a la realitat del que es demana, que és la cancel·lació del fideïcomís, que la registradora ha denegat mentre no s'acrediti en temps i forma qui són els fideïcomissaris i tots ells hi renunciïn.

2.4. El dret transitori i la regulació aplicable al fideïcomís

D'acord amb el dret transitori i, en concret, la Disposició transitòria quarta de la Llei 10/2008, per la qual es va aprovar el Llibre IV CCCat, els fideïcomisos es regeixen pel dret

vigent en el moment de la mort del fideïcomitent, sens perjudici de l'aplicació de les regles del CCCat relatives al període durant el qual el fideïcomís està pendent fins i tot a successions obertes amb anterioritat a la seva entrada en vigor. En el cas que ens ocupa, havent mort la fideïcomitent el 1976, es conclou que regeix la Compilació de 1960, en la seva redacció originària (FD 3.1).

La DGDEJ ja s'havia pronunciat sobre aquesta qüestió altres vegades. Així, en la resolució de 31 de juliol de 2006 [JUS/3357/06, de 9 d'octubre (DOGC núm. 4748, de 26.10.2006); comentada per MARSAL a *InDret* 4/2007], respecte a una successió oberta l'any 1880. El cas es va resoldre entenent que el fideïcomís s'havia extingit sobre una determinada finca en haver estat venuda per al pagament de llegendes. En la resolució de 22 d'octubre de 2007 [JUS/3526/07, de 9 de novembre (DOGC núm. 5015, de 23.11.2007); comentada per MARSAL a *InDret* 3/2008] es pretenia també la cancel·lació d'una substitució fideïcomissària condicional. Més recentment, la resolució de 12 de juny de 2014 [JUS/1356/14 (DOGC núm. 6645, de 17.6.2014); comentada per ANDERSON a *InDret* 4/2014] va ser la tercera resolució relativa a la inscripció de quotes de titularitat per part de diferents fideïcomissaris malgrat que sembla que la finca (en realitat, es tractava d'una pluralitat de finques) havia estat alliberada amb anterioritat amb càrrec a la quarta trebel·liànica; el fideïcomitent va morir l'any 1943. Finalment, la resolució de 26 d'abril de 2017 [JUS/953/17, (DOGC núm. 7366, de 10.5.2017); comentada per ANDERSON a *InDret* 3/2017], en un cas on també es pretenia la cancel·lació d'una substitució fideïcomissària davant la renúncia dels possibles fideïcomissaris en un moment determinat, la successió es va obrir el 2006. Tot i això, en aquest cas, la DGDEJ va entendre que un precepte com el 426-12 CCCat també regia en aplicació del segon apartat de la Disposició transitòria quarta de la Llei 10/2008 (sobre això, vegeu el comentari indicat; en la resolució que ara es comenta, en canvi, no es fa referència a l'aplicabilitat del CCCat al que, en realitat, és una qüestió relativa a quan es pot considerar extingit el fideïcomís; cfr. però amb la interpretació que fa TENZA (2017, p. 47) d'aquestes resolucions en el sentit d'entendre que "per cancel·lar una substitució fideïcomissària condicional s'ha d'estar a la normativa vigent en el moment de la vigència del fideïcomís", que és el que semblava donar a entendre la resolució de 26 d'abril de 2017, però que, com ja vam comentar, no sembla adequar-se al que disposa la Disposició transitòria quarta, apartat segon; altra cosa són els mecanismes a través dels quals es pot fer constar l'extinció i sol·licitar registralment la cancel·lació, tenint en compte l'ampliació duta a terme per la Llei 6/2015).

2.5. Sobre quan es pot considerar extingit un fideïcomís condicional per renúncia dels fideïcomissaris

La DGDEJ comença per recordar el funcionament típic de les tradicionals substitucions fideïcomissàries *si sine liberis decesserit*, tot destacant que el caràcter familiar de la institució es fa encara més palès quan, com succeí en el cas objecte de la resolució, s'estableixen en heretament i no en atenció a uns successors ja coneguts, sinó preveient la descendència que potser tindrà en el futur el matrimoni que l'acorda, "de manera que se subratlla la voluntat dels contraents de mantenir el patrimoni dins la família" (FD 4.1).

A continuació (FD 4.2), la DGDEJ també recorda que els béns gravats es podran alienar com a lliures en el fideïcomís condicional, tot i que l'eficàcia definitiva de l'adquisició depèn de què finalment es compleixi o no la condició. Si el fiduciari és una persona gran amb diversos fills i nets, és probable que no es compleixi; en canvi, si és una persona gran

sense descendència, poc atractiu serà per a un comprador adquirir amb subjecció al gravamen fideïcomissari. En el cas de la resolució, sembla probable que no es compleixi la condició, però no serà fins el moment de la mort del fiduciari quan se'n podrà tenir total certesa. Així ho afirma la DGDEJ, com ho havia fet abans en les ja esmentades resolucions de 22 d'octubre de 2007 i 26 d'abril de 2017:

"4.3. Ara bé, el moment en què queda determinat el compliment o incompliment de la condició és el de la defunció del fiduciari, d'acord amb l'article 163 CDCC i d'acord, sobretot, amb la lògica de les substitucions fideïcomissàries. Tant és així que en els fideïcomisos condicionals no es pot anticipar la delació ni tan sols per la renúncia del fiduciari a favor del fideïcomissari (CDCC 197.2). En el cas present, el fet que els tres germans del fiduciari, possibles fideïcomissaris, haguessin renunciat als seus drets els vincula a ells en els termes actualment previstos per l'article 426-41 del CCC, però no als seus descendents que seran cridats com a fideïcomissaris en virtut de les substitucions vulgars en el fideïcomís que es van establir per la fideïcomitent. La interpretació que fa la recurrent de la clàusula de substitució vulgar en el fideïcomís, que circumscriu a la premerència del fideïcomissari a la fideïcomitent du a l'absurd; i la que fa en el sentit de limitar la substitució vulgar al cas de la premerència perquè no s'esmenta la renúncia és contrària a la dicció literal de l'article 155.1 de la CDCC. D'altra banda, com cal fer sempre en interpretar disposicions per causa de mort, en la interpretació dels capítols cal atènyer-se a la veritable voluntat de la persona que disposa i sembla clar que la clàusula era habitual el 1930 i que cal donar-li la interpretació consolidada consuetudinàriament d'acord amb el que establia l'article 1 de la CDCC. [...]" (FD 4.3)

En aquest sentit, acaba confirmant la nota de la registradora:

"4.4. Caldrà, doncs, esperar a la defunció de J. M. S. M. per saber si s'ha complert o no la condició, si el fideïcomís és o no eficaç i, si ho és, qui són els fideïcomissaris que no hagin renunciat, coses que caldrà acreditar per acta notarial de notorietat en els termes que preveu la Disposició transitòria quarta, punt 3 de la Llei 10/2008, de 10 de juliol, del Llibre quart del CCC, modificada per la Llei 6/2015 de 13 de maig, d'harmonització del CCC i, en el que resulta aplicable, l'article 82 del Reglament hipotecari. Mentre no es produeixi aquesta circumstància, el fideïcomís sotmès a condició restarà vigent i no es podrà cancel·lar."

Taula de jurisprudència citada

<i>Direcció General de Dret i Entitats Jurídiques- Comentaris InDret</i>		
<i>Òrgan</i>	<i>Referència</i>	<i>InDret</i>
RDGDEJ 22.5.2006	JUS/2479/2006, de 10 de juliol (DOGC núm. 4688, de 1.8.2006)	3/2007 (MARSAL)
RDGDEJ 7.7.2006	JUS/2919/2006, de 21 d'agost (DOGC núm. 4719, de 15.9.2006)	3/2007 (MARSAL)
RDGDEJ 31.7.2006	JUS/3357/06, de 9 d'octubre (DOGC núm. 4748, de 26.10.2006)	4/2007 (MARSAL)
RDGDEJ 18.9.2006	JUS/3360/2006, de 18 d'octubre (DOGC núm. 4748, de 26.10.2006)	4/2007 (MARSAL)
RDGDEJ 22.10.2007	JUS/3526/07, de 9 de novembre (DOGC núm. 5015, de 23.11.2007)	3/2008 (MARSAL)
RDGDEJ 18.6.2010	JUS/3919/2010 (DOGC núm. 5772, de 10.12.2010)	1/2011 (MARSAL)
RDGDEJ 26.11.2010	JUS/4177/2010 (DOGC núm. 5789, de 4.1.2011)	2/2011 (MARSAL)
RDGDEJ 30.7.2013	JUS/1802/2013 (DOGC núm. 6442, de 20.8.2013)	2/2014 (ANDERSON)
RDGDEJ 12.6.2014	JUS/1356/14 (DOGC núm. 6645, de 17.6.2014)	4/2014 (ANDERSON)
RDGDEJ 21.11.2016	JUS/2666/2016 (DOGC núm. 7258, de 30.11.2016)	2/2017 (ANDERSON)
RDGDEJ 26.4.2017	JUS/953/17 (DOGC núm. 7366, de 10.5.2017)	3/2017 (ANDERSON)

Tribunal Constitucional

<i>Tribunal, Sala i data</i>	<i>Referència</i>
ATC 177/2012, de 2.10.2012	ECLI:ES:TC:2012:177A

Bibliografia citada

ANDERSON, Miriam (2015-2017). "Recursos governatius. Comentaris a les Resolucions de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques",

InDret 2/2014 (http://www.indret.com/pdf/1049_cat.pdf);

InDret 4/2014 (<http://www.indret.com/pdf/1087.pdf>);

InDret 2/2017 (<http://www.indret.com/pdf/1297.pdf>);

InDret 3/2017 (<http://www.indret.com/pdf/1316.pdf>).

MARSAL GUILLAMET, Joan (2010-2011), "Recursos governatius. Comentaris a les Resolucions de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques",

InDret 3/2007 (http://www.indret.com/pdf/456_cat.pdf);

InDret 4/2007 (http://www.indret.com/pdf/486_cat.pdf);

InDret 3/2008 (http://www.indret.com/pdf/563_ca.pdf)

InDret 1/2011 (http://www.indret.com/pdf/798_cat.pdf);

InDret 2/2011 (http://www.indret.com/pdf/810_cat.pdf).

TENZA LLORENTE, María (2017). "Resoluciones de la Dirección General de Derecho y Entidades Jurídicas", 187 *Boletín del Servicio de Estudios Registrales de Cataluña* pàg. 39-47.